

El conseller català del Gran Mogol

Josep Lluís Alay és l'autor de l'edició i traducció de l'obra "Ambaixador a la Cort del Gran Mogol" (Pagès Editors), escrita pel jesuïta català Antoni de Montserrat al segle XVI i que va ser bàsica per a posar en contacte el Tibet amb Occident. L'obra, que també inclou el primer mapa de l'Himàlaia, és una exhaustiva descripció de la vida civil i militar del rei Akbar. Al voltant de Montserrat, però, encara hi ha misteris per descobrir.

Dijous 19 de setembre el president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, presenta aquest llibre a la Universitat de Barcelona. Serà com un petita esmena al fet que el missioner jesuïta Antoni de Montserrat, considerat peça clau per la trobada entre el Tibet i Occident, fos un absolut desconegut a casa nostra fins fa ben poc. Per això Alay va haver d'encetar un procés d'investigació que, de moment, ha passat per Cambridge, Sant Cugat, el Vaticà, l'Índia i el Pakistan.

—Com va saber que era català?

—Per un llibre en francès que commemorava els descobriments de Portugal a Amèrica i Àsia. Allà deia que era de Vic. A partir d'aquest llibre vaig anar al Centre Borja, als jesuïtes a Sant Cugat; i després al Vaticà, on vam trobar dues cartes seves originals. Una de les cartes és de quan el van segrestar al Iemen. Però de l'original del manuscrit que ara presentem i del mapa no n'hi havia cap rastre.

—Què va fer aleshores?

—A Cambridge vam localitzar una revista índia escrita en anglès de principis del segle en què havien transcrit l'original llatí de Montserrat. Ens en van enviar un exemplar i a partir d'aquí es va fer la traducció. També vam intentar trobar l'original, del qual hi ha proves que existia fins l'any 1922, que se'n perd la pista. Qui el va estudiar i va publicar la transcripció va deixar per escrit que havia tornat el llibre a la Catedral de Saint Paul, però que considerava que un manuscrit d'aquest valor, i especialment el mapa, que és la gran joia, havia d'estar al Gran Museu de l'Índia, que aleshores

s'estava construint. Vam contactar amb aquest museu però no en sabien res. Podria ser que amb la independència hagués anat a parar a Anglaterra, però als museus i biblioteques d'allà tampoc no el vam trobar. Tampoc no semblava que hagués arribat mai a Roma, així que només ens quedava l'Índia, però no hi havia pressupost, ni n'hi ha, com per anar-hi. L'únic que vaig poder fer va ser un parell de trucades telefòniques i moltes cartes, en què va col·laborar l'Ajuntament de Barcelona a través de Jordi Portabella. Però cap d'aquestes gestions va tenir resultat. Vaig trucar a la biblioteca de la catedral de Saint Paul, a Calcuta, i vaig parlar amb el bibliotecari sobre el manuscrit, però no en sabia res.

—On podria ser?

—Doncs, igual com van trobar el manuscrit a principis del segle XX en un prestatge d'aquesta catedral, amagat, ple de pols, doncs probablement el manuscrit encara hi és de la mateixa forma. Si no hi vas i t'hi passes uns dies buscant, a Calcuta i potser a Agra i a Goa, no hi ha manera.

—I així com l'original d'aquest manuscrit podria estar ple de pols en un racó d'una biblioteca, també ho podrien estar els altres dos llibres que Montserrat esmenta i que no s'han trobat mai? Què se'n sap, d'aquests llibres?

—El que he traduït és una barreja de discussió religiosa i temes històrics, antropològics, militars, sobre l'Índia. Però sembla que ell quan escriu el llibre s'adona que l'ha de separar en dos, un de dedicat a les discussions religioses i l'altre a l'Índia. És a dir que tindriem el que hem traduït i dos més, a

més de dos llibres del Iemen, un de més religiós i l'altre, com ell diu, una geografia natural del país. Imagina't, doncs, el que ens falta per trobar.

—Vostè va recórrer els paratges descrits per Montserrat a Pakistan. Les descripcions són acurades?

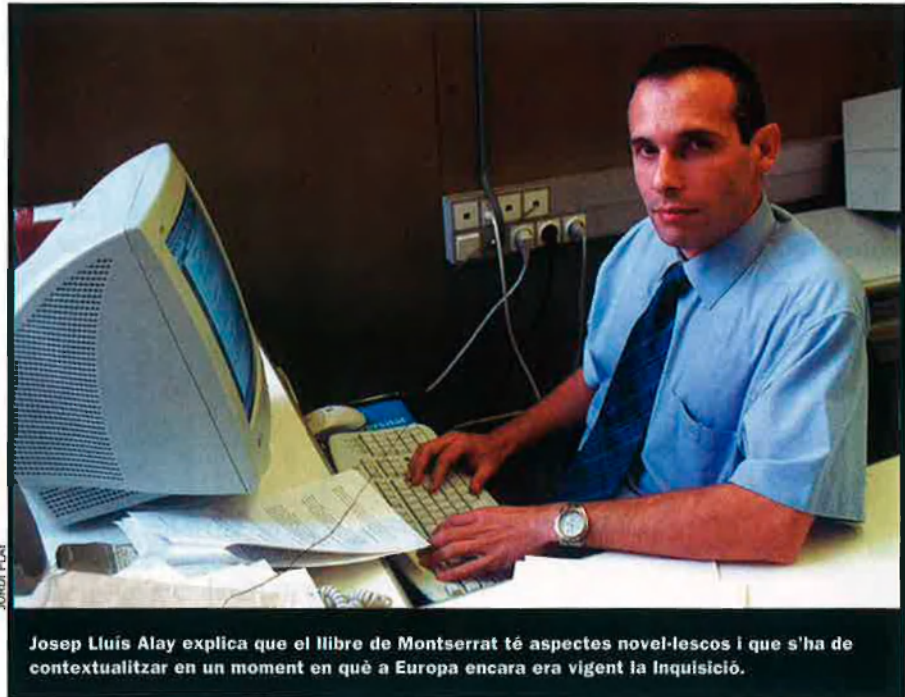
—Sí, les longituds i latituds del mapa són molt acurades per a l'època. I respecte els llocs, pots seguir-lo pràcticament com una guia de viatges en aquesta gran ruta transversal que va de Lahore a Peshawar. Moltes coses estan en ruïnes, però el que encara és present avui dia és la descripció de la gent, com els paixtus o els caixmirs. O la zona sense llei del pas de Khai-bar.

—És curiós que un missioner catòlic arribés a un lloc tan alt de la jerarquia mogola (aristocràcia musulmana de l'Índia, descendent de turcs d'Àsia Central i mongols) i en canvi tractés amb menyspreu les seves creences.

—Té molt a veure amb l'època en què es va escriure, en què no crec que hi hagués el que nosaltres entenem com a llibertat d'expressió. Ell és conscient que escriu un llibre, no solament un informe per als jesuïtes, i de fet, té punts una mica novel·lesc. I suposo que és conscient que si volia veure-ho publicat hi havia d'introduir alguna forma que li permetés passar la censura. No oblidem que en aquella època continuava vigent la Inquisició i l'islam era l'enemic de l'Europa cristiana. Té frases molt dures, però alhora en té que són condescendents i estableix molts paral·lelismes entre la fe dels musulmans i cristians. De fet, l'islam que ell es troba és molt diferent del que lluita contra Portugal i Espanya. És molt més obert de pensament que no pas l'Europa de la qual ell ve, i es queda tan sorprès de la llibertat que li donen per parlar que fins i tot s'auto-censura.

—Per cert, que també aprofita per atacar els protestants, quan elogia la devoció d'Akbar respecte la Verge Maria i com els protestants no fan el mateix...

—Sí, sí, va contra tothom que no segueixi l'estricta doctrina de Roma. En certa forma ell tracta millor els musulmans de l'Índia que no pas els protes-

Josep Lluís Alay explica que el llibre de Montserrat té aspectes novel·lesc i que s'ha de contextualitzar en un moment en què a Europa encara era vigent la Inquisició.

“Tracta millor els musulmans indis que els europeus protestants”

tants europeus. Per a ell els protestants són els grans heretges, mentre que els musulmans s'han equivocat de religió però no és culpa seva.

—I l'associació que fa dels tibetans com a antics cristians, com deixa escrit al seu mapa?

—Això era un continu des de les guerres amb els musulmans. S'intentava trobar aquell cavall de Troia que estigués dins el món musulmà i que servís per a lluitar des de la rereguarda. Això ja havia passat al segle XIII amb els mongols, alguns dels quals eren cristians. O al segle XVI amb la llegenda del Preste Joan, aquest rei mític d'orient que seria un cristià antic. I alguns, com probablement Montserrat, el van situar al Tibet. Abans pràcticament no se sabia res dels tibetans. Montserrat és el primer que se sap segur que va arribar a l'Himàlaia i allò aleshores era el límit on hi havia tibetans. Per les descripcions que troba,

pels ritus, pels monestris, fa una sèrie d'associacions amb el cristianisme i especialment amb el catolicisme.

—Per què creu que el Gran Mogol el va convidar i el va situar tan amunt fins i tot educant els seus fills, tenint en compte el que significava envoltar-se d'infidels?

—Jo crec que aquí entrem en la subjectivitat de l'autor i el seu aspecte novel·lesc. Si tu compares aquest llibre amb les cròniques d'Abdulfasil, que també surt al llibre i que va escriure les cròniques d'Akbar, no coincideix amb el paper de Montserrat en la cort. Però això no vol dir que les cròniques siguin vertaderes, perquè al cap i a la fi posa la versió oficial i s'escriuen quan Akbar té un reencontre amb els musulmans i deixa estar les seves idees de crear una religió diferent. Així, ni Montserrat era el ministre favorit d'Akbar ni tampoc va tenir un paper anecdòtic. El que sí que està confirmat és que Montserrat va ser tutor del fill d'Akbar i això ja ens indica alguna cosa. Probablement Akbar, per a fer la seva pròpia religió, tenia al costat no solament musulmans i els missioners catòlics; també devia tenir gurus hindús, algun lama budista, els jains, els sikhs i els mazdeistes.

Oriol Cortacans